

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Waterschap Rivierland
H.C.M. Verlouw
Postbus 599
4000 AN TIEL

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
www.drloket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@minInv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452.toek.sh

Bijlagen

1

Datum 28 maart 2012
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Verlouw,

Naar aanleiding van uw verzoek van 28 november 2010 en de aanvulling hierop van 15 december 2010, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2010/0452, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de waterspitsmuis, buizerd, heikikker, kamsalamander, poelkikker, bittervoorn, grote modderkruiper en de rivierrombout.

Procedure en adviezen

Bij de voorbereiding van de besluiten nodig voor de uitvoering van de maatregel Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en dijkverlegging Buitenpolder Het Munnikenland (afgekort project Munnikenland) ter uitvoering van de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier is gekozen voor toepassing van de gemeentelijke coördinatie regeling bedoeld in artikel 3.30, eerste lid, onder b, Wet ruimtelijke ordening (Wro) gecombineerd met de provinciale coördinatie regeling bedoeld in artikel 3.33, eerste lid, onder a, Wro.

De bedoeling van de voorgenoemde gemeentelijke coördinatie is om de voorbereiding en bekendmaking van de in het coördinatiebesluit van de gemeenteraad van Zaltbommel genoemde besluiten tezamen met het voor de uitvoering van de maatregel vast te stellen bestemmingsplan gecoördineerd te doen plaatsvinden.

De bedoeling van de voorgenoemde provinciale coördinatie is om de voorbereiding en bekendmaking van de voor de uitvoering van de maatregel benodigde besluiten genoemd in het coördinatiebesluit van Provinciale Staten van Gelderland gecoördineerd te doen plaatsvinden en heeft bovendien tot gevolg dat Gedeputeerde Staten van andere bestuursorganen, tenzij dit een bestuursorgaan van het Rijk is, de medewerking kunnen vorderen, die voor het welslagen van de coördinatie nodig is.

Dienst Regelingen

Datum

28 maart 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Het toepassen van genoemde coördinatieregelingen heeft mede tot doel dat de bekendmaking van (ontwerp)besluiten, de gelegenheid tot het naar voren brengen van zienswijzen daarop, respectievelijk het indienen van beroep daartegen voor de verschillende besluiten gelijktijdig plaats heeft.

De besluiten die nu gecoördineerd worden zijn:

- Bestemmingsplan
- Projectplan op grond van de Waterwet
- Vergunning op grond van de Ontgrondingenwet of de provinciale ontgrondingenverordening;
- Vergunningen op grond van de Natuurbeschermingswet 1998;
- Ontheffing op grond van de Flora- en faunawet

Gezamenlijke voorbereiding van besluiten

De besluiten benodigd voor de uitvoering van project Munnikenland zijn door betrokken overheden gezamenlijk voorbereid en ook de communicatie daarover heeft gezamenlijk plaatsgevonden. Om de op handen zijnde besluiten zo goed mogelijk bij betrokkenen onder de aandacht te brengen en hen daarover te raadplegen hebben er verschillende momenten van informatieverstrekking en raadpleging plaatsgevonden

Van 26 november 2007 tot en met 6 januari 2008 heeft de startnotitie m.e.r. Munnikenland ter inzage gelegen.

Op 1 juli 2010 heeft een informatieavond plaatsgevonden over het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Munnikenland, waarop een ieder in de gelegenheid is gesteld zich te informeren.

Op 20 januari 2011 heeft een carrouselbijeenkomst plaatsgevonden in het gemeentehuis van Zaltbommel waarop een ieder konden inspreken. Op 12 mei 2011 vond een speciale themacarrousel plaats voor de gemeenteraad. Op laatstgenoemde avond is het plan nogmaals toegelicht en zijn voor betrokkenen en gemeenteraad belangrijke vragen beantwoord.

Gedurende de gehele periode is de omgeving op de hoogte gehouden via nieuwsbrieven en bestaat de mogelijkheid tot het raadplegen van de website www.waterschaprivierenland.nl. Daarnaast zijn er bijeenkomsten met de klankbordgroep geweest waarin vertegenwoordigers van betrokken bewoners, grondeigenaren en organisaties zitting hebben. De deelnemers zijn over de plannen voor uitvoering van de maatregel geïnformeerd en geraadpleegd.

De ontwerpbesluiten en het MER hebben voor een ieder ter inzage gelegen van 15 september 2011 tot en met 26 oktober 2011. Binnen deze zes weken bestond de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Gedurende deze periode is op maandag 3 oktober 2011 een hoorzitting/informatieavond gehouden over het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerpbesluiten. Tijdens deze bijeenkomst bestond de mogelijkheid mondeling zienswijzen in te dienen.

Dienst Regelingen

Datum

28 maart 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

De in deze periode ingediende zienswijzen hebben geleid tot diverse wijzigingen in de besluiten. Ook is een aantal ambtshalve wijzigingen doorgevoerd. Voor de motivering van de wijzigingen wordt verwezen naar de "Nota van Antwoord en ambtshalve wijzigingen Ruimte voor de Rivier Munnikenland" die met dit definitieve besluit en de overige definitieve besluiten ter inzage is gelegd.

Op 29 november 2011 heeft de Commissie m.e.r. het toetsingsadvies over het milieueffectrapport uitgebracht. In de toelichting van de definitieve m.e.r.-plichtige besluiten is een samenvatting van de adviezen uit het toetsingsadvies opgenomen en is toegelicht hoe deze adviezen zijn verwerkt in de definitieve besluiten.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Uiterwaardenvergraving Brakelse Benedenwaarden en dijkverlegging Polder het Munnikenland" (hierna "Munnikenland") gelegen in de gemeente Zaltbommel. Het project betreft een bijdrage aan de waterstandsdaling en een versterking van de ruimtelijke kwaliteit (met name cultuurhistorie en natuur). Er vinden op grote schaal graafwerkzaamheden plaats, met als doel een dijkteruglegging naar het oosten en een verlaging van de Waalkade voor het binnenlaten van rivierdynamiek in de voormalige polder Munnikenland. Tevens komt er een nieuwe ontsluitingsweg op de Maaskade aan de zuidzijde. De uiterwaarden krijgen een hoog dynamisch karakter door het graven van enkele geulen. Tot slot worden enkele kleiputten verondiept. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de waterspitsmuis, heikikker, kamsalamander, poelkikker, bittervoorn en de grote modderkruiper en van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de buizerd en de rivierrombout.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De waterspitsmuis is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet. Vogels zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels wordt alleen ontheffing verleend indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht. De heikikker, kamsalamander en de poelkikker zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet.

De bittervoorn en de grote modderkruiper zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder d, van de Flora- en faunawet. De rivierrombout is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 2, van de Flora- en faunawet. De heikikker, kamsalamander, poelkikker en de rivierrombout is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De waterspitsmuis, bittervoorn en de grote modderkruiper zijn tevens opgenomen in bijlage 1, behorende bij het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten¹.

Dienst Regelingen

Datum

28 maart 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Verbodsbepalingen

Op grond van de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Afwijzing artikel 9 van de Flora- en faunawet

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit het vangen van de heikikker, kamsalamander, poelkikker, bittervoorn en de grote modderkruiper betreft. U stelt hiervoor de volgende maatregelen voor:

- Vóórafgaand aan de werkzaamheden worden exemplaren van bovengenoemde soorten weggevangen en elders in geschikt water teruggezet.
- Bij het baggeren/schonen van wateren wordt het slib op de oever uitgespreid en gecontroleerd op de aanwezigheid van vissen. Aangetroffen vissen worden overgezet naar een geschikt water in de nabije omgeving.

U heeft voor deze soorten echter geen ontheffing nodig, omdat het niet de bedoeling is deze dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. De soorten mogen over kleine afstanden en binnen korte tijd verplaatst worden om ze te beschermen tegen nadelige gevolgen van uw project. De zorgplicht uit artikel 2 van de Flora- en faunawet is wel van toepassing. In het kader daarvan is het van belang dat bij het uitvoeren van de maatregelen een deskundige op het gebied van de betreffende soorten wordt betrokken. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd.

Afwijzing artikel 9 van de Flora- en faunawet ten aanzien van de waterspitsmuis

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit het vangen van de waterspitsmuis betreft. U stelt hiervoor de volgende maatregel voor:

- Vóórafgaand aan de werkzaamheden worden exemplaren van bovengenoemde soorten weggevangen en elders teruggezet.

¹ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (Stb. 2000, 525), laatstelijk gewijzigd bij Stb.2007, 253.

Het is echter niet toegestaan exemplaren van de waterspitsmuis weg te vangen, omdat deze soort erg stressgevoelig is. Ontheffing van artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover het het vangen van de waterspitsmuis betreft wordt dan ook afgewezen.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt in het geval van soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. In artikel 2, lid 3, onder d, van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten¹ worden ten aanzien van soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn als andere belangen als bedoeld in artikel 75, lid 5², onder c, van de Flora- en faunawet, onder andere aangewezen de volksgezondheid of openbare veiligheid.

Instandhouding van de soort

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis is aangetroffen in het plangebied. Door de werkzaamheden in de Brakelse Benedenwaarden worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de waterspitsmuis verstoord, beschadigd en vernield.

Hierdoor is er minder functioneel leefgebied voor de aanwezige populatie beschikbaar. Door het herinrichten van de polder Munnikenland zal er geschikt leefgebied gecreëerd worden voor de waterspitsmuis. Omdat deze herinrichting plaatsvindt nadat het actuele leefgebied in de Brakelse Benedenwaard verstoord wordt, zal er sprake zijn van het tijdelijk verlies van leefgebied van de waterspitsmuis. Bestaand leefgebied in de Waarden van Loevestein en de Boezem van Brakel blijft behouden, omdat de hoogwaterfrequentie gelijk blijft met de huidige situatie. De verwachting is daarom dat de polder Munnikenland op lange termijn geschikt leefgebied kan vormen voor de waterspitsmuis. Hoewel deze polder ook onder invloed komt te staan van hoogwater, is het wel waarschijnlijk dat de soort hier kan leven. Immers, de Waarden van Boekel en Brakelse Benedenwaarden lopen ook onder water bij hoogwater. Waarschijnlijk trekt de waterspitsmuis zich terug bij hoogwater naar hoger gelegen delen, zoals dijktrajecten. Ook langs de polder Munnikenland zal aan de zuid- en oostzijde een dijktraject aanwezig zijn, waarnaar de soort kan uitwijken. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u de volgende maatregelen voor:

- Het werken wordt afgestemd op de levensloop van de waterspitsmuis.
- Werkzaamheden worden ruimtelijk gefaseerd zodat overgebleven exemplaren zoveel mogelijk kunnen ontsnappen.

De door u voorgestelde maatregelen zijn niet geheel voldoende. De levensloop van de waterspitsmuis is niet duidelijk aangegeven.

² Omdat dit Besluit nog niet is aangepast aan de wijziging van de Flora- en faunawet van 7 april 2006 wordt hier nog over andere belangen als bedoeld in artikel 75, lid 5, onderdeel c geschreven, terwijl hiermee lid 6 wordt bedoeld.

Dienst Regelingen

Datum
28 maart 2012

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Ter aanscherping zijn in de ontheffing daarom aanvullende voorschriften opgenomen. De gunstige staat van instandhouding van de waterspitsmuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Dienst Regelingen

Datum

28 maart 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Buizerd

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Nesten van de buizerd vallen onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type valt óók buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Derhalve is ontheffing nodig van artikel 11 van de Flora- en faunawet met betrekking tot deze soort.

De buizerd is in het plangebied aangetroffen. Er zijn 3 paartjes aangetroffen. Het plangebied fungeert als broedlocatie en foerageergebied. Foerageerplaatsen zijn enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de kap- en graafwerkzaamheden in de Brakelse Benedenwaard wordt één vaste rust- en verblijfplaats van de buizerd vernield. Het territorium van één buizerdpaar zal voor langere tijd ongeschikt raken, omdat er geen alternatieve nestlocaties voorhanden zijn in dit territorium. De omgeving van het huidige territorium is immers al ingevuld door andere buizerds. Door grootschalige graafwerkzaamheden worden daarnaast relatief goede foerageergronden voor een aantal jaren ongeschikt. Er wordt vóór aanvang van de werkzaamheden geen alternatief leefgebied ingericht welke in kwaliteit en kwantiteit overeenkomt met de huidige vaste rust- en verblijfplaatsen. Echter, de buizerd komt algemeen voor in de omgeving van het plangebied. Na het geschikt maken van de afgegraven gebieden als foerageergebied en de ontwikkeling van ooibos, zal er op langere termijn weer geschikt habitat ontstaan waarin een buizerd kan gaan broeden. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u de volgende maatregelen voor:

- Werkzaamheden op en rond locaties waar in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn worden buiten het broedseizoen uitgevoerd om verstoring of vernietiging van de nesten te voorkomen. In het algemeen wordt voor het broedseizoen de periode van half maart tot en met half juli aangehouden.

Een deskundige op het gebied van roofvogels beoordeelt of in gebruik zijnde nesten in het geding komen.

- Na de herinrichting ontstaan voldoende nieuwe vestigingsplaatsen (oobos) in zowel de Brekelse Benendenwaarden als de polder Munnikenland.

De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen. Het door u genoemde broedseizoen komt niet geheel overeen met de periode die door mij wordt gehanteerd. De gunstige staat van instandhouding van de buizerd komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Heikikker, kamsalamander en poelkikker

De heikikker, kamsalamander en de poelkikker zijn in het plangebied aangetroffen. Het plangebied heeft als functie voortplantingswater en overwinteringsbiotoop. Door de werkzaamheden worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de heikikker, kamsalamander en de poelkikker verstoord, beschadigd en vernield. Hierdoor is er minder functioneel leefgebied voor de aanwezige populaties beschikbaar. Echter, binnen het plangebied komen de soorten ook voor op locaties die behouden blijven.

Uiteindelijk zal er netto evenveel leefgebied aanwezig zijn voor de soorten, omdat er weer een nieuwe dijk wordt aangelegd met taludbeplanting. Ook wordt er in de polder Munnikenland grootschalig rietmoeras ontwikkeld. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken, stelt u de volgende maatregelen voor:

- Werkzaamheden worden afgestemd op de levensloop van de amfibieën: er wordt gewerkt buiten het voortplantingsseizoen (vanaf augustus tot maart).
- De werkzaamheden worden ruimtelijk gefaseerd zodat overgebleven exemplaren zoveel mogelijk kunnen ontsnappen.
- Werkzaamheden aan het landhabitat worden buiten het overwinteringseizoen van de heikikker, kamsalamander en de poelkikker uitgevoerd (buiten oktober tot maart). Wanneer dit in het kader van de Flora- en faunawet niet mogelijk is in verband met het broedseizoen van vogels, worden de werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd.
- Hiertoe worden in de winter de betreffende struwelen en bomen handmatig (niet met groot materieel) net boven de bodem verwijderd. Zodoende wordt het gebied onklaar gemaakt voor broedvogels en wordt het winterhabitat van amfibieën (ondergronds) niet aangetast. Tijdens het voortplantingsseizoen van amfibieën kunnen de resterende delen van de struwelen en bomen (stobben) verwijderd worden.
- Voor de kamsalamander worden drie kleine geïsoleerde wateren gegraven (15 m. breed X 0,5 m. diep, 20 m. breed X 0,6 m. diep en 25 m. breed X 0,7 m. diep) in het tussendijkse gebied. Deze worden vanaf de start aangelegd. Dit gebied zal na herinrichting aanzienlijk vernatten met kwelwater. Kwelwater is relatief schoon en nutriëntarm en kwalitatief zeer geschikt.
- Na de herinrichting ontstaan nieuwe ondiepe wateren in de Brakelse Benedenwaarden en in de polder Munnikenland, die kunnen dienen als voortplanting- en landbiotoop. In de polder Munnikenland ontstaat rietmoeras en open water.

Dienst Regelingen

Datum
28 maart 2012

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

De door u voorgestelde maatregelen zijn niet geheel voldoende. Hoewel de drie poelen vóórafgaand aan de ingreep geschikt worden gemaakt als voortplantingsplek, dient ook rekening gehouden te worden met landhabitat. Er dient daarom ook, direct met de aanleg van de 3 poelen, geschikt landhabitat ontwikkeld te worden. De door u genoemde kwetsbare perioden komen niet geheel overeen met de perioden die door mij wordt gehanteerd. Ter aanscherping zijn in de ontheffing daarom aanvullende voorschriften opgenomen. De gunstige staat van instandhouding van de heikikker, kamsalamander en de poelkikker komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Dienst Regelingen

Datum

28 maart 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Bittervoorn en grote modderkruiper

De bittervoorn en de grote modderkruiper zijn in het plangebied aangetroffen. Door de werkzaamheden worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de bittervoorn en de kleine modderkruiper verstoord, beschadigd en vernield. Doordat de watergang langs de Munnikenlandse Waalkade na de herinrichting onder invloed komt te staan van hoog water, zal de locatie voornamelijk minder geschikt worden voor de grote modderkruiper. Hierdoor is er minder functioneel leefgebied voor de aanwezige populaties beschikbaar. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken, stelt u de volgende maatregelen voor:

- Geïsoleerde wateren, in dit geval wateren in en rond de Boezem van Brakel, worden gevrijwaard van het toelaten van gebiedsvreemd (visrijk) water.
- Werkzaamheden aan wateren worden bij voorkeur uitgevoerd buiten het paaiseizoen van vissen, bij voorkeur in september – november.

De door u voorgestelde maatregelen zijn niet geheel voldoende om de gunstige stand van instandhouding van de bittervoorn en de grote modderkruiper te waarborgen. Het door u genoemde voortplantingseizoen komt niet geheel overeen met de periode die door mij wordt gehanteerd. Ter aanscherping zijn in de ontheffing daarom aanvullende voorschriften opgenomen. De gunstige staat van instandhouding van de bittervoorn en de grote modderkruiper komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Rivierrombout

De rivierrombout is in het plangebied aangetroffen. De zandstrandjes tussen de kribben en de Waal worden gebruikt als uitvliegplaats. De ondiepere delen van de Waal dienen als opgroei gebied voor de larven. De volwassen exemplaren gebruiken bosjes en ruigte als foerageer- en rustgebied. Door de werkzaamheden worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de rivierrombout verstoord, beschadigd en vernield. Hierdoor is er minder functioneel leefgebied voor de aanwezige populatie beschikbaar. Echter, de werkzaamheden vinden op relatief kleine schaal plaats. Er zijn voldoende alternatieve oeverzones aanwezig binnen het plangebied die niet aangetast worden door de werkzaamheden. Daarnaast zal de herinrichting gunstiger zijn voor de soort, omdat door de aanleg van nevengeulen extra leefgebied gevormd zal worden.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u de volgende maatregel voor:

- De werkzaamheden worden niet uitgevoerd in de uitsluiperperiode van de rivierrombout. Dit betekent dat de oevers van de waal ontzien worden in de periode van juni tot en met juli.

De door u voorgestelde maatregelen zijn niet geheel voldoende. De larven kruipen uit in de periode (half)juni tot en met augustus. Daarom dienen de werkzaamheden op locaties waar de soort waargenomen is niet plaats te vinden in de periode juni tot en met augustus. Ter aanscherping zijn in de ontheffing daarom aanvullende voorschriften opgenomen. De gunstige staat van instandhouding van de rivierrombout komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Andere bevredigende oplossing en belang van de ingreep

De Provincie Gelderland, gemeente Zaltbommel en het Waterschap Rivierenland zijn verantwoordelijk voor het project Munnikenland. Zij willen een integrale aanpas voor om de beleidsdoelen te verwezenlijken van onder andere de Nieuw Hollandse Waterlinie, Kaderrichtlijn Water en de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. In het kader van het PKB Ruimte voor de Rivier zijn binnen het gebied Munnikenland een dijkeruglegging en de vergraving van de Brakelse Benedenwaarden aangewezen als maatregelen om de veiligheid in het rivierengebied te vergroten en de rivier de Waal meer ruimte te geven.

Naast de verkleining van de kans op wateroverlast en overstromingen wordt het project ook aangegrepen om de ecologische kwaliteit van het gebied te vergroten en de cultuurhistorische identiteit van het gebied te versterken. Een belangrijke doelstelling van dit project is de beoogde waterstanddaling in de Waal die met de voorgenomen ingreep bereikt wordt. Door de inzet van natuurlijke begrazing en cyclisch beheer wordt een lagere oibosontwikkeling verwacht en is er meer ruimte voor natuurlijke graslanden. Op basis van deze wijzigingen is de veiligheidsdoelstelling doorgerekend. Het plan realiseert 12 centimeter waterstands daling. Daarmee wordt de taakstelling ruim behaald.

Het project is locatiespecifiek en de gekozen inrichting en werkwijze zijn zodanig gekozen dat verstoring zoveel mogelijk wordt voorkomen. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het belang 'Volksgezondheid of openbare veiligheid' de negatieve effecten op beschermde dier- en plantensoorten, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Dienst Regelingen

Datum
28 maart 2012

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Opmerking

De ontwikkelingen in de Gandelwaard en rondom fort Poederooijen vallen buiten het bestek van deze aanvraag. Ontwikkelingen die hier plaatsvinden leiden mogelijk ook tot het overtreden van verbodsbepalingen. U dient voor die activiteiten een separate ontheffing aan te vragen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Beroep

Belanghebbenden die hun zienswijze bij het ontwerpbesluit naar voren hebben gebracht of belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij daarop geen zienswijze naar voren hebben gebracht, kunnen in de periode zoals aangegeven in de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Postbus 20019, 2500 EA 's-Gravenhage).

Bovendien kunnen belanghebbenden beroep aantekenen, ook wanneer zij geen zienswijze hebben ingediend, tegen alle wijzigingen in de definitieve besluiten ten opzichte van de ontwerpbesluiten. Deze wijzigingen zijn beschreven in de genoemde Nota van Antwoord die met dit definitieve besluit en de overige definitieve besluiten ter inzage is gelegd.

Op 31 maart 2010 is de Crisis- en herstelwet (Chw) in werking getreden. Deze wet bevat onder andere bijzondere procedurele bepalingen voor de beroepsprocedure. Op 13 april 2011 is een Algemene maatregel van Bestuur op basis van deze wet afgekondigd, waardoor alle projecten ter uitvoering van het programma Ruimte voor de Rivier vallen onder de werking van de Chw. Dit heeft onder andere tot gevolg dat geen pro-forma beroep kan worden aangetekend, maar dat alle beroepsgronden voor het einde van de beroepstermijn moeten worden ingediend en dat deze na afloop van de beroepstermijn niet meer kunnen worden aangevuld.

Dienst Regelingen

Datum

28 maart 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

Zij die partij zijn in de hoofdzaak kunnen bij de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak een verzoek indienen om een voorlopige voorziening te treffen.

Voor het behandelen van het beroepschrift en voor het behandelen van een verzoek om een voorlopige voorziening wordt griffierecht geheven. Over de hoogte en de wijze van betaling van het griffierecht kunt u informatie verkrijgen bij de Raad van State, telefoonnummer (070) 426 44 26.

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

K. de Jonge
Teammanager Natuur/GWWD

Dienst Regelingen

Datum
28 maart 2012

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2010/0452

DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE

Naar aanleiding van het verzoek van de heer H. Verlouw
namens het Waterschap Rivierenland op 28 november 2010
en de aanvulling hierop van 15 december 2010

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent hierbij aan: Waterschap Rivierland
Adres: De Blomboogerd 1
Postcode en woonplaats: 4003 BX TIEL
Voor het tijdvak van: 28 maart 2012 tot en met 28 maart 2016

ONTHEFFING

FF/75C/2010/0452

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*), buizerd (*Buteo buteo*), heikikker (*Rana arvalis*), kamsalamander (*Triturus cristatus*), poelkikker (*Rana lessonae*), bittervoorn (*Rhodeus amarus*), grote modderkruiper (*Misgurnis fossilis*) en de rivierrombout (*Stylurus flavipes*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Uiterwaardenvergraving Brakelse Benedenwaarden en dijkverlegging Polder het Munnikenland" gelegen in de polder Munnikenland aan de Waal en de Maas, in de gemeente Zaltbommel, één en ander zoals is weergegeven op figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Integrale Planstudie Munnikenland" van 21 mei 2010.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. De ontheffing geldt alleen voor de uitvoering van de werkzaamheden, zoals vermeld in de projectomschrijving voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. Het Waterschap Rivierenland (hierna te noemen: de ontheffinghouder) dient onverwijld contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorwaarde 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Dienst Regelingen te zenden.

Specifieke voorschriften

7. De maatregelen genoemd in hoofdstuk 5 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Fauna-kartering Munnikenland 2010" van 12 november 2010, en zoals genoemd op pagina 4 van de bij de aanvraag gevoegde notitie "Vergunningaanvraag Flora- en Faunawet" van 12 november 2010 dienen te worden uitgevoerd. De waterspitsmuis mag niet worden gevangen en verplaatst. Tevens dienen onderstaande voorschriften in acht te worden genomen.
8. Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de seizoensactiviteiten van de waterspitsmuis, om verstoring in de meest kwetsbare perioden (voortplanting, winterrust) te voorkomen. De voortplantingsperiode van de waterspitsmuis loopt van april tot en met september. De winterperiode (van december tot en met februari) is een kwetsbare periode voor de waterspitsmuis.
9. Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de seizoensactiviteiten van de buizerd, om verstoring in de meest kwetsbare periode (voortplanting) te voorkomen. De voortplantingsperiode van de buizerd loopt globaal van maart tot en met augustus.
10. Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de seizoenactiviteiten van de heikikker, kamsalamander en de poelkikker om verstoring in de meest kwetsbare perioden (voortplanting en overwintering) te voorkomen. De voortplantingsperiode van de heikikker, kamsalamander en de poelkikker loopt globaal van maart tot en met augustus. De overwinteringsperiode van deze soorten loopt globaal van november tot en met maart.
11. Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de seizoensactiviteiten van de bittervoorn en de grote modderkruiper, om verstoring in de meest kwetsbare periode (voortplanting) te voorkomen. De meest kwetsbare periode voor deze soorten is april tot en met augustus.
12. Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de seizoensactiviteiten van de rivierrombout, om verstoring in de meest kwetsbare periode (voortplanting) te voorkomen. De meest kwetsbare periode voor deze soort is (half) juni tot en met augustus.
13. Afhankelijk van de weersomstandigheden kunnen de hiervoor genoemde perioden langer dan wel korter duren. De geschiktheid van de periode voor de uitvoering van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige¹ op het gebied van de betreffende soort.
14. Vóórafgaand aan de werkzaamheden dient het te verstoren overwinteringshabitat van de heikikker, kamsalamander en de poelkikker ongeschikt gemaakt te worden in de periode september-oktober.
15. Nadat een terreindeel ongeschikt is gemaakt dient minimaal één week gewacht te worden met verdere (plag- graaf- en kap)werkzaamheden om aanwezige amfibieën de gelegenheid te geven een ander

---

¹ Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

re locatie buiten de werkzaamheden op te zoeken. Verdere werkzaamheden zijn dan niet meer periode afhankelijk.

16. Het ongeschikt maken dient plaats te vinden door riet, oevervegetatie, struweel en bosvegetatie te maaien.
17. Het ongeschikt maken van de wateroevers door het maaien van de vegetatie dient plaats te vinden in de periode oktober - november. Vervolgens kan de betreffende watergang gedempt, vergraven of gebaggerd worden.
18. Ongeveer één week vóórafgaand aan de werkzaamheden aan watergangen dient de water- en oevervegetatie van de betreffende watergang, met een open maaikorf te worden gemaaid. Vervolgens dient de betreffende watergang te worden afgedamd, indien er sprake is van dempen of vergraven. Naast de dam moet de watergang in het te dempen deel plaatselijk verdiept worden (kuil), zodanig dat vis zich bij waterstandverlaging hierin kan verzamelen. Het afgedamde deel dient vervolgens leeggepompt te worden.
19. Gedurende de voor- en najaarstrek dient rekening te worden gehouden met rondtrekkende amfibieën langs de transportroutes. Met name dijktrajecten in uiterwaardgebieden fungeren als migratie- en overwinteringsgebied.
20. In 2013, maar bij voorkeur in 2012, dienen de drie amfibiepoelen in het tussendijkse gebied gegraven te worden. De aanleg van deze poelen dient onder begeleiding van een deskundige¹ op het gebied van amfibieën plaats te vinden.
21. Het beheer van deze poelen dient afgestemd te worden op de eisen die de heikikker, kamsalamander en de poelkikker hieraan stelt.
22. Het tussendijkse gebied dient zodanig ontwikkeld en beheerd te worden dat deze geschikt landhabitat vormt voor amfibieën.
23. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige¹ op gebied van de betreffende soort.
24. Alle bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd.

Overige voorschriften

25. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
26. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
27. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Dienst Regelingen, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

Den Haag, 28 maart 2012

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze.

K. de Jonge
Teammanager Vergunningen

